

UČEBNÍ OSNOVY

Vzdělávací oblast: **Člověk a společnost**
Vyučovací předmět: **Výchova k občanství**

Charakteristika předmětu

Vyučovací předmět **Výchova k občanství** vybavuje žáka znalostmi a dovednostmi potřebnými pro jeho aktivní zapojení do života demokratické společnosti. Výuka směřuje k tomu, aby žáci poznali dějinné, sociální a kulturně historické aspekty života lidí v jejich rozmanitosti, proměnlivosti a ve vzájemných souvislostech. Seznamuje žáky s vývojem společnosti a s důležitými společenskými jevy a procesy, které se promítají do každodenního života a mají vliv na utváření společenského klimatu. Zaměřuje se na utváření pozitivních občanských postojů, rozvíjí vědomí příslušnosti k evropskému civilizačnímu a kulturnímu okruhu a podporuje přijetí hodnot, na nichž je současná demokratická Evropa budována. Důležitou součástí výuky je prevence rasistických, xenofobních a extrémistických postojů, výchova k toleranci a respektování lidských práv, k rovnosti mužů a žen a výchova k úctě k přírodnímu a kulturnímu prostředí i k ochraně uměleckých a kulturních hodnot.

U žáků se formují dovednosti a postoje důležité pro aktivní využívání poznatků o společnosti a mezilidských vztazích v občanském životě. Žáci se učí rozpoznávat a formulovat společenské problémy v minulosti i současnosti, zjišťovat a zpracovávat informace nutné pro jejich řešení, nacházet řešení a vyvozovat závěry, reflektovat je a aplikovat v reálných životních situacích.

Výuka se zaměřuje na vytváření kvalit, které souvisejí s orientací žáků v sociální realitě a s jejich začleňováním do různých společenských vztahů a vazeb. Otevírá cestu k realistickému sebepoznání a poznávání osobnosti druhých lidí a k pochopení vlastního jednání i jednání druhých lidí v kontextu různých životních situací. Seznamuje žáky se vztahy v rodině a širších společenstvích, s hospodářským životem, činností důležitých politických institucí a orgánů a s možnými způsoby zapojení jednotlivců do občanského života. Učí žáky respektovat a uplatňovat mravní principy a pravidla společenského soužití a přebírat odpovědnost za vlastní názory, chování a jednání i jejich důsledky. Rozvíjí občanské a právní vědomí žáků, posiluje smysl jednotlivců pro osobní i občanskou odpovědnost a motivuje žáky k aktivní účasti na životě demokratické společnosti.

V tomto vzdělávacím oboru žáci utvářejí a rozvíjejí své digitální kompetence prostřednictvím zapojování se do společnosti a do společenských vztahů. Digitální kompetence je potřeba uplatňovat prakticky, v situacích běžného každodenního života. Žáky je potřeba vést k zodpovědnému, respektujícímu a etickému používání digitálních technologií, včetně vnímání a vyhodnocování rizik spojených s jejich používáním. Zásadními tématy nejsou jen pravidla chování, jednání a komunikace v digitálním prostředí, ale také problematika digitální identity a digitální stopy. Podstatné je také utváření a posilování právního povědomí žáků ve vztahu k používání digitálních technologií.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Vzdělávání v oblasti směřuje k:

- rozvíjení zájmu o současnost a minulost vlastního národa i jiných kulturních společenství, k utváření a upevňování vědomí příslušnosti k evropské kultuře
- odhalování kořenů společenských jevů, dějů a změn, k promýšlení jejich souvislostí a vzájemné podmíněnosti v reálném a historickém čase
- hledání paralel mezi minulými a současnými událostmi a k jejich porovnávání s obdobnými či odlišnými jevy a procesy v evropském a celosvětovém měřítku
- utváření pozitivního hodnotového systému opřeného o historickou zkušenost
- rozlišování mýtů a skutečnosti, k rozpoznávání projevů a příčin subjektivního výběru a hodnocení faktů i ke snaze o objektivní posouzení společenských jevů současnosti i minulosti
- vytváření schopnosti využívat jako zdroj informací různorodé verbální i neverbální texty společenského a společenskovedního charakteru
- rozvíjení orientace v mnohotvárnosti historických, sociokulturních, etických, politických, právních a ekonomických faktů tvořících rámec každodenního života; k poznávání a posuzování každodenních situací a událostí ve vzájemných vazbách a širších souvislostech včetně souvislostí mezinárodních a globálních
- úctě k vlastnímu národu i k jiným národům a etnikům; k rozvíjení respektu ke kulturním či jiným odlišnostem (zvláštnostem) lidí, skupin i různých společenství
- získávání orientace v aktuálním dění v ČR, EU a ve světě, k rozvíjení zájmu o veřejné záležitosti
- utváření vědomí vlastní identity a identity druhých lidí, k rozvíjení realistického sebepoznávání a sebehodnocení, k akceptování vlastní osobnosti i osobnosti druhých lidí
- utváření pozitivních vztahů k opačnému pohlaví v prostředí školy i mimo školu, k rozpoznávání stereotypního nahlížení na postavení muže a ženy v rodině, v zaměstnání i v politickém životě, k vnímání předsudků v nazírání na roli žen ve společnosti
- rozpoznávání názorů a postojů ohrožujících lidskou důstojnost nebo odporujících základním principům demokratického soužití; ke zvyšování odolnosti vůči myšlenkové manipulaci
- uplatňování vhodných prostředků komunikace k vyjadřování vlastních myšlenek, citů, názorů a postojů, k zaujímání a obhajování vlastních postojů a k přiměřenému obhajování svých práv

1. Společné výchovné a vzdělávací strategie k rozvoji klíčových kompetencí

Výuka předmětu přispívá k rozvoji klíčových kompetencí takto:

Kompetence k učení:

Učí se vyhledávat a třídit informace, operovat s obecně užívanými termíny, znaky a symboly tím, že žáky vedeme k orientaci v systému a fungování moderní demokratické společnosti a podněcujeme v nich vnímání společenských jevů a událostí v širších souvislostech. Umožníme jim samostatné vyhledávání informací, tzn. vlastní osvojování si práce s Internetem, denním tiskem, slovníky a dalšími informačními zdroji.

Kompetence k řešení problémů:

Vnímá nejrůznější problémové situace ve škole i mimo ni, plánuje a učí se samostatně řešit problémy tím, že vedeme žáky na základě praktické zkušenosti k pochopení, že každý občan má možnost zasáhnout a ovlivnit vývoj dané školy, obce a dokonce i celé společnosti.

Kompetence komunikativní:

Učí se formulovat své myšlenky výstižně, naslouchá promluvám druhých lidí, aktivně se zapojuje, obhájí svůj názor a vhodně argumentuje tím, že vedeme žáky ke vzájemné spolupráci při hledání vhodného způsobu řešení společenského problému a k dodržování zásad diskuse, která je nezbytnou součástí fungování moderní demokratické společnosti.

Kompetence sociální a personální:

Učí se spolupracovat ve skupině a podílet se na utváření příjemné atmosféry v týmu tím, že vedeme žáky k rozvíjení úcty mezi sebou, k ostatním lidem a k respektování národnostních, etnických, kulturních i jiných odlišností.

Kompetence občanské:

Učí se základním společenským normám, osvojuje si svá práva a povinnosti tím, že vedeme žáky na základě orientace v důležitých právních dokumentech k odpovědnosti za své vlastní chování a k vědomí, že svoboda jednoho člověka končí tam, kde začíná svoboda druhého člověka.

Kompetence pracovní:

Učí se sledovat u výsledků pracovní činnosti nejen hledisko kvality, funkčnosti a hospodárnosti, ale připojuje i vliv na životní prostředí tím, že vedeme žáky ke vztahu a ochraně přírody a k hrdosti na umělecké, myšlenkové i hmotné bohatství země.

Kompetence digitální:

- vedeme žáky k zapojování se do společnosti a do občanského života prostřednictvím digitálních technologií
- vedeme žáky k rozvíjení a uplatňování odpovědného chování a jednání v digitálním světě
- podporujeme utváření a rozvíjení etického a právního povědomí pro situace v digitálním prostředí

2. Tematické okruhy průřezových témat zařazené do předmětu

OSV Osobnostní a sociální výchova

Osobnostní rozvoj

OSV 1 Rozvoj schopností poznávání – cvičení dovedností zapamatování, řešení problémů; dovednosti pro učení a studium

OSV 2 Sebepoznání a sebepojetí – já jako zdroj informací o sobě; druhí jako zdroj informací o mně; moje psychika (temperament, postoje, hodnoty); moje učení; zdravé a vyrovnané sebepojetí

OSV 3 Seberegulace a sebeorganizace – sebeovládání – regulace vlastního jednání i prožívání, vůle; organizace vlastního času, plánování učení a studia; stanovování osobních cílů a kroků k jejich dosažení

OSV 4 Psychohygienu – dovednosti pro pozitivní naladění mysli a dobrý vztah k sobě samému; sociální dovednosti pro předcházení stresům v mezilidských vztazích; dovednosti zvládání stresových situací (rozumové zpracování problému, uvolnění-relaxace, efektivní komunikace atd.); hledání pomoci při potížích

Sociální rozvoj

OSV 6 Poznávání lidí – vzájemné poznávání se ve skupině/třídě; rozvoj pozornosti vůči odlišnostem a hledání výhod v odlišnostech;

OSV 7 Mezilidské vztahy – péče o dobré vztahy; chování podporující dobré vztahy, empatie, respektování, lidská práva jako regulativ vztahů;

OSV 8 Komunikace – řeč těla, dovednosti pro sdělování verbální i neverbální, komunikace v různých situacích (informování, odmítání, omluva, pozdrav, prosba, přesvědčování, řešení konfliktů, vyjednávání, vysvětlování, žádost apod.); dovednosti komunikační obrany proti manipulaci

OSV 9 Kooperace a kompetice – rozvoj individuálních dovedností pro kooperaci (dovednost odstoupit od vlastního nápadu, dovednost navazovat na druhé a rozvíjet vlastní linku jejich myšlenky, pozitivní myšlení apod.); rozvoj sociálních dovedností pro kooperaci (jasná a respektující komunikace, řešení konfliktů, podřízení se, vedení a organizování práce skupiny);

Morální rozvoj

OSV 10 Řešení problémů a rozhodovací dovednosti - problémy v mezilidských vztazích

OSV 11 Hodnoty, postoje, praktická etika – analýzy vlastních i cizích postojů a hodnot a jejich projevů v chování lidí, pomáhající a prosociální chování (člověk neočekává protislužbu);

VDO Výchova demokratického občana

VDO 1 Občanská společnost a škola – škola jako model otevřeného partnerství a demokratického společenství, demokratická atmosféra a demokratické vztahy ve škole; způsoby uplatňování demokratických principů a hodnot v každodenním životě školy (význam aktivního zapojení žáků do žákovské samosprávy - žákovských rad či parlamentů); spolupráce školy se správními orgány a institucemi v obci

VDO 2 Občan, občanská společnost a stát – občan jako odpovědný člen společnosti (jeho práva a povinnosti, schopnost je aktivně uplatňovat, přijímat odpovědnost za své postoje a činy, angažovat se a být zainteresovaný na zájmu celku); Listina základních práv a svobod, práva a povinnosti občana; úloha občana v demokratické společnosti; základní principy a hodnoty demokratického politického systému; principy soužití s minoritami

VDO 3 Formy participace občanů v politickém životě – volební systémy a demokratické volby a politika (parlamentní, krajské a komunální volby); obec jako základní jednotka samosprávy státu;

VDO 4 Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování – demokracie jako protiváha diktatury a anarchie; principy demokracie; základní kategorie fungování demokracie (spravedlnost, řád, norma, zákon, právo, morálka); význam Ústavy jako základního zákona země; demokratické způsoby řešení konfliktů a problémů v osobním životě i ve společnosti

VMS Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

VMS 1 Evropa a svět nás zajímá - zvyky a tradice národů Evropy

VMS 2 Objevujeme Evropu a svět – naše vlast a Evropa; Evropa a svět; mezinárodní setkávání; státní a evropské symboly; Den Evropy;

VMS 3 Jsmo Evropané – Evropská integrace; instituce Evropské unie a jejich fungování; co Evropu spojuje a co ji rozděluje; mezinárodní organizace a jejich příspěvek k řešení problémů dětí a mládeže

MkV Multikulturní výchova

MkV 1 Kulturní diference – jedinečnost každého člověka a jeho individuální zvláštnosti; člověk jako nedílná jednotka tělesné i duševní stránky, respektování zvláštností různých etnik (zejména cizinců nebo příslušníků etnik žijících v místě školy);

MkV 2 Lidské vztahy – udržovat tolerantní vztahy a rozvíjet spolupráci s jinými lidmi, bez ohledu na jejich kulturní, sociální, náboženské, zájmové nebo generační příslušnost; vztahy mezi kulturami (vzájemné obohacování různých kultur, ale i konflikty vyplývající z jejich rozdílnosti); uplatňování principu slušného chování (základní morální normy); význam kvality mezilidských vztahů pro harmonický rozvoj osobnosti; tolerance, empatie, lidská solidarita, osobní příspěvek k zapojení žáků z odlišného kulturního prostředí do kolektivu třídy

MkV 3 Etnický původ – rovnocennost všech etnických skupin a kultur; odlišnost lidí, ale i jejich vzájemná rovnost, projevy rasové nesnášenlivosti – jejich rozpoznávání a důvody vzniku

MkV 5 Princip sociálního smíru a solidarity – odpovědnost a příspěvek každého jedince za odstranění diskriminace a předsudků vůči etnickým skupinám; nekonfliktní život v multikulturní společnosti; otázka lidských práv, základní dokumenty

EV Environmentální výchova

EV 3 Lidské aktivity a problémy životního prostředí – ochrana přírody a kulturních památek (význam ochrany přírody a kulturních památek), dlouhodobé programy zaměřené k růstu ekologického vědomí veřejnosti (Státní program EVVO, Agenda 21 EU) a akce (Den životního prostředí OSN, Den Země apod.)

EV 4 Vztah člověka k prostředí – naše obec (příroda a kultura obce a její ochrana, zajišťování ochrany životního prostředí v obci – instituce), nerovnoměrnost života na Zemi (rozdílný společenský vývoj na Zemi, příčiny a důsledky zvyšování rozdílů globalizace a principy udržitelnosti rozvoje)

MV Mediální výchova

MV 1 kritické čtení a vnímání mediálních sdělení – pěstování kritického přístupu ke zpravodajství a reklamě; rozlišování zábavních („bulvárních“) prvků ve sdělení od informativních a společensky významných;

MV 2 interpretace vztahu mediálních sdělení a reality – různé typy sdělení, jejich rozlišování a jejich funkce;

MV 5 fungování a vliv médií ve společnosti- vliv médií na každodenní život, společnost, politický život a kulturu, role médií v každodenním životě jednotlivce;

3. Učební plán předmětu

ročník	6.	7.	8.	9.	celkem
Výchova k občanství	1	1	1	1	4

Poznámky k učebnímu plánu

Výuka *Výchovy k občanství* probíhá v hodinových dotacích uvedených v tabulce. K rozvoji klíčových kompetencí přispívá i zařazování jiných forem realizace vzdělávacího obsahu předmětu - projekty, výuka v počítačových učebnách.